

Radiobreve

I Norsk Filatelistisk Tidsskrift (NFT) nr. 7, 2002 har Paul H. Jensen omtalt et radiobrev fra 1924, som han har fundet i sin fars gamle papirer. Det er fortrykt udenpå: "Norsk Marconikompagni, Kristiania, Registered, Recommandé, Radio-Brev (Radio-letter)". Det er stemplet 6.12.1924 i Kristiania og sendt som lokalt anbefalet brev til en adresse i Kristiania. På bagsiden er der et liniestempel: "S/S Bergenfjord", og indeni brevet kan man se, at det er sendt fra S/S Stavangerfjord den 28.11.1924 til S/S Bergenfjord. Telegrammets indhold er skrevet i brevet: "Alt vel har det udmerket kommer til Newyork mandag skriver derfra hils samtlige hilsen Odd."

Paul H. Jensen skriver, at han aldrig har set til-

svarende, men har læst om et tilsvarende brev fra Danmark i Dansk Posthistorisk Tidsskrift. Grundlæggende beder han, om nogen kan give en nærmere forklaring.

I næste nummer af NFT nævner redaktøren 2 andre breve, som en læser har gjort ham opmærksom på. Læseren har gjort sig det til en hobby at arkivere oplysninger om specielle norske objekter, som udbydes på auktioner. (Det var da en forbilledlig billig måde at samle på. Man har glæden ved objekterne, samler nyttig viden og skal ikke have spenderebukserne på. Samlingen kan dog ikke udstilles!).

Det ene objekt er et tilsvarende objekt som ovenstående med samme fortrykte konvolut. Det er sendt

Radiobrev sendt 15. december 1920 fra Hellig Olav via United States. Indleveret på København 8 (Frihavnen) 22.12.1920 til viderebefordring. Forsynet med liniestempel på bagsiden: „United States“

fra S/S Stavangerfjord til S/S Bergensfjord og videre ekspederet 23.4.1925 fra Oslo til Notodde. (Brevet er iøvrigt solgt med hammerslag 3800 nkr. i 1990).

Det andet brev er der ikke så mange oplysninger om. Det er sendt fra Bergen 25.3.1919 til Malmø. Konvolutten er interessant. Den er fortrykt som den foregående, men med en helt andet tekst:

“Société Anonyme Internationale DE TÉLÉGRAPHIE SANS FIL - Siège Social: 13, Rue Bréderode, Bruxelles. Registered - Recommandé - Radio-Letter”. Teksten er altså engelsk/fransk. Vi kender desværre ikke brevetets indhold, så vi ved altså ikke, hvorfra telegrammet er sendt. Brevet fik i øvrigt hammerslag på 3300 nkr. Læseren kommer med en forklaring om, at det måske er sendt med trådtelegraf fra en modtagestation i Europa til Bergen og derfra videre ekspederet til Malmø. Den forklaring tror jeg ikke på!

For det første: hvis telegrammet skal til Malmø, hvorfor telegraferer man så ikke til Malmø i stedet for Bergen?

For det andet: vi kan se, at de to andre telegrammer er sendt fra et skib til et andet, bragt i land og derfra videresendt som et anbefalet brev, hvorfor skulle det så ikke være tilfældet med det sidste? Men dette spørgsmål kan kun besvares, hvis brevetets indhold kunne blive kendt.

For det tredje: den fortrykte “afsender” er en selskab i Belgien for “trådløs telegraf”, altså netop ikke en trådtelegraf.

Den norske læser mener ivrigt, at disse to objekter er de eneste, der har været i offentlig salg i de sidste 10 år.

Der findes tilsvarende breve med dansk frankering. Jeg har ikke umiddelbart kunnet finde den omtalte artikel i Posthistorisk Tidsskrift. Men hvis man går ind på Posthistorisk Selskabs hjemmeside, kan man se under den såkaldte “Brevtabase”, hvor samlere indsender skannede objekter under mottoet “hvad er det?”, at Arne Fredens har vist et brev tilsvarende de norske nævnt ovenfor, men det er fra 1917. Fordi Dansk Posthistorisk Leksikon under “radiobreve” fortæller, at disse findes fra slutningen af 20’erne og til midten af 1950erne, spørger han, om dette brev fra 1917 er et rigtigt radiobrev.

I Dansk Posthistorisk leksikon står der om radiobreve:

“Radiobrev - Radiomeddelelse eller radiotelegram fra et skib, som efter modtagelsen nedskrives og udbringes til modtageren gennem postvæsenet. De første radiobreve i Danmark fremkom i slutningen af tyverne som radiomeddelelser modtaget af fjernere skibe af DFDS-skibe i indenrigsrute fart, der regelmæssigt kom i havn, hvorfra de kunne poste meddelelserne. Den 1. april 1934 blev kyststationerne Lyngby og Blåvand

Radiobrev sendt 9. maj 1917 fra Oscar II via Hellig Olav. Indleveret på København 8 (Frihavnen) 15. maj 1917 til viderebefordring. Forsynet med liniestempel på bagsiden „Hellig Olav“

Société Anonyme Internationale de TÉLÉGRAPHIE SANS FIL, 13, rue Bréderode, Bruxelles

RADIO-LETTER

From S. S. Oscar II 9 May via S. S. Hellig Olav.

TO Lütlichau Malmögade 6 København.

50 Bl. 7. 16.

Har det godt er kommen godt over Farsøen venter
at være i Halifax Tirsdag. Hilsen til alle ogsaa fra
Mose
Max.

Société Anonyme Internationale de Télégraphie sans Fil, 13, Rue Bréderode, Bruxelles

RADIO-LETTER — RADIO LETTRE

46

24

From S.S.
De S.S.

Hellig Olav

DEC 15 1920

via S.S.
via S.S.

United States

TO
à

Amanda Gath Aalborggade 16 København Ø

En glædelig Jul og et godt og heldbringende Nytaar ønskes Eder alle

derhjemme Julehilsen til Vennerne

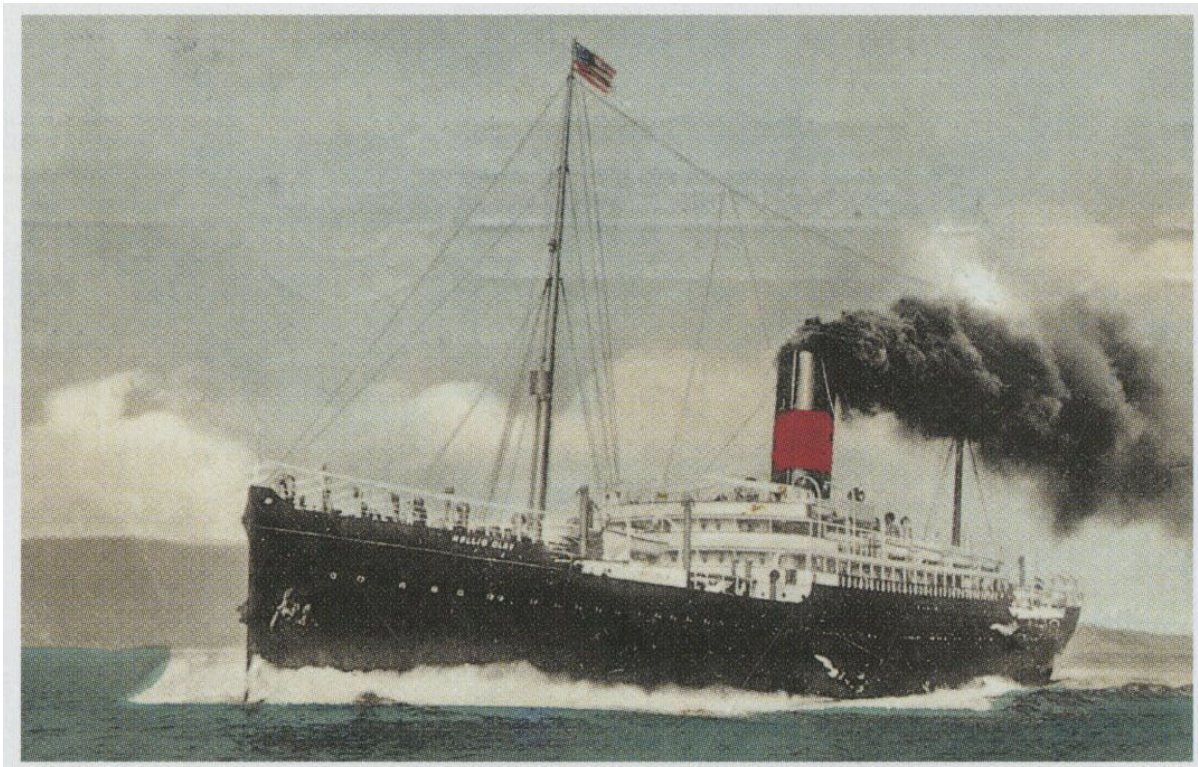
John Gath

Indholdet i de to danske radiobreve - øverst fra Oscar II i 1917 - og nederst fra Hellig Olav i 1920

inddraget, og trafikken skulle fortrinsvis gå gennem disse. Radiobrevenes antal kulminerede i 1958 med ca. 145.000 imod ca. 25.000 pr. år i midten af trediverne. I 1973 blev radiobreve fra land til skib afskaffet, medens de fra skib til land fortsat blev benyttet, men dog i stærkt faldende antal. I 1983 blev der kun sendt omkring 5000 radiobreve.”

I modsætning til mange andre indlæg på hjemmesiden har der ikke været noget svar på Arne Fredens spørgsmål.

Arne Fredens brev er stemplet København 8 (Frihavnen) 15.5.1917 og sendt som lokalt anbefalet brev til Malmögade i København (det er ankomststemplet

Dampskibet „Hellig Olav“ fra rederiet DFDS. Sejlede på ruten København-New York i perioden 1903-1930 - sejlede dog også i 1931, men da kun med fragt

København Ø samme dag).. Der er et liniestempel “Hellig Olav” på bagsiden. På forespørgsel har Arne Fredens oplyst, at brevet har følgende indhold: *”From S.S. Oscar II 9 May via S.S. Hellig Olav to Lyttichau, Malmøgade 6, København – Har det godt er kommen godt over Faresonen venter at være i Halifax Tirsdag. Hilsen til alle ogsaa Mose – Max.”*

Omtalen af farezonen henviser til at Tyskland 1. februar 1917 indledte blokaden af England og udførte det man kaldte den uindskrænkede ubådskrig. Farezonen var havet rundt om England. Amerikabådene gik i den periode højt over England og typisk fra Norge i stedet for direkte fra Danmark.

I bogen “Skandinavien-Amerika linien - DFDS passager- og fragtfart på Amerika” fra 2001 skrevet af Søren Thorsøe, Peter Simonsen, Søren Krogh-Andersen og Frederik Frederichsen kan man på side 412 se, at “Hellig Olav” forlod New York 26. april 1917 og ankom til København via Kristiania og Kristiansand 14.5.1917. På samme tid havde “Oscar II” forladt København 3. maj 1917 og anløb New York 19. maj 1917. En passager på “Oscar II” har fået brevet radiotelegraferet fra “Oscar II” til “Hellig Olav” 9. maj 1917. Brevet er blevet afleveret på Frihavnens postkontor, da “Hellig Olav” er ankommet til København til viderebefordring 15. maj 1917.

En julehilsen

Vi er imidlertid så heldige, at der findes endnu et radiobrev fra denne tidlige periode, som kan kaste mere lys over sagen.

Dette brev er fra 1920. Det er stemplet 22.12.1920

- igen på København 8 - Frihavnen. Det særegne ved dette brev er, at både indholdet er kendt sammen med den kvittering, som afsenderen fik for afsendelsen af brevet.

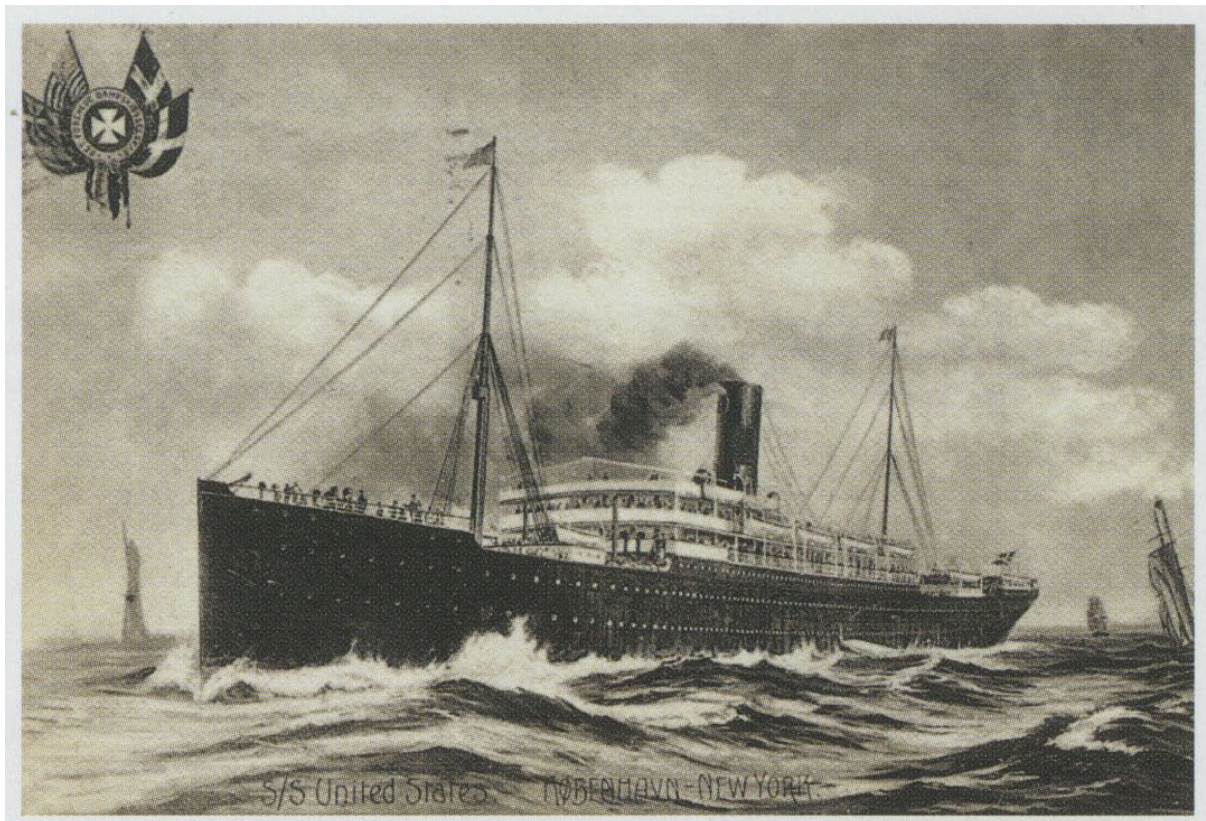
Brevets indhold var følgende: *“Fra S/S Hellig Olav 15. december 1920 via S/S United States til Amanda Gath, Aalborggade 16, København Ø - En glædelig Jul og et godt og heldbringende Nytaar ønskes Eder alle derhjemme Julehilsen til Vennerne - John Gath”.*

Kvitteringen er dateret 12. December 1920 og gælder radioletter nr. 10 med 24 ord til en pris af 6 kr. 80 øre. Kvitteringen er underskrevet af telegrafisten, vistnok Th. Trane.

“United States” forlod København 18. november 1920 og ankom til New York 29. november. Det returnerede fra New York 9. december og ankom 22. december til København. “Hellig Olav” forlod København 10. december og ankom til New York 21. december.

John Gath har altså efter kun 3 dage i søen ombord på “United States” sendt sit radiobrev til Danmark ved “Hellig Olavs” radiotelegrafist, som har telegraferet til telegrafisten på “United States”. Det har helt klart været den hurtigste måde at komme i kontakt med Danmark på igen. Indholdet er en julehilsen til dem, han netop har forladt - altså ikke et livsvigtigt budskab. Prisen på telegrammet viser, at det ikke var enhver beskåret at ødsle penge på noget sådant. Det fortæller måske også, hvorfor disse tidlige radiobreve er så sjældne.

Vi har nu set radiobreve fra 1917 - 1919 - 1920 - 1924 og 1925. De tre første er med det belgiske

Dampskibet „United States“ fra rederiet DFDS. Sejlede på ruten København-New York i perioden 1903-1934

selskabs navn påtrykt. De sidste 2 med det norske marconiselskabs navn.

Hvornår indføres radiobreve?

Hvornår kunne man første gang sende disse radiobreve og hvad er det tidligst kendte radiobrev med Bruxelles adressen påtrykt?

I sagens natur kan jeg ikke svare på dette. Men det er indlysende, at der er en tæt forbindelse med dette og indførelse af trådløs telegrafi på de store dampere til USA. DFDS var de første i Danmark til at anvende trådløs telegrafi, og i mange år var det kun de 4 store amerikandampere, som havde disse såkaldte Marconi-anlæg. Man havde i Danmark fra 1907 eksperimenteret med Valdemar Poulsens system, men i efteråret 1910 besluttede man at gå over til Marconis system.

De 4 DFDS amerikadampere “Hellig Olav”, “United States”, “C.F.Tietgen” og “Oscar II” fik i starten af 1911 alle installeret Marconis system. I 1914 blev “C.F.Tietgen” skiftet ud med “Frederik VIII”. Det var kotyme, at Marconiselskabet ansatte telegrafisterne og betalte deres løn samt betalte halvdelen af driftsudgifterne på systemet. Det er nok også sket i DFDS’ tilfælde. Marconiselskabet har så fået indtægten fra kommunikationsforbindelsen. Det kan være, at det er derfor, brevene har fortrykt det belgiske selskabs navn på forsiden. Det navn, der står på konvolutten, afspejler måske, hvor telegrafisten er ansat og har intet at gøre med, hvilken vej telegrammet er gået.

Jeg får støtte i min antagelse i en artikel af Ole Steen Jacobsen: S/S Titanic i PHT nr. 3, 1995 s. 122.

Artiklen omhandler Titanics første og eneste rejse og især en dansk passager, Jacob C. Milling, som omkom under forliset. Han sendte fra Southampton før afrejsen fra England et postkort hjem til familien, med bl.a. følgende ordlyd: “Kære Augusta. Dette er det sidste, Du hører fra mig fra denne side. Jeg sender måske en Traadløs, dersom det ikke er for dyrt.”

Det var altså muligt fra Titanic at sende en trådløs = et radiobrev. Ole Steen Jacobsen skriver tidligere i artiklen, at der på Titanic bl.a. var indrettet et telegrafurum til brug for 2 telegrafister fra Marconi.

Der findes ganske sikkert breve tilsvarende de danske og norske radiobreve med engelske, franske, belgiske, tyske og amerikanske frimærker på. Kender læserne sådanne?

For de danskes vedkommende må svaret på, hvornår det første radiobrev er fra, være: “i teorien 1911”, men 1917 er det tidligst kendte til dato.

Hvorfor skulle radiobrevene anbefales?

Jeg har forgæves søgt i Officielle Meddelelser fra 1907 til 1920 for at få svar på dette. Uden held. Jeg har ikke kunnet finde nogen henvisning nogen steder til begrebet “Radiobrev”. Et radiobrev er sikkert heller ikke en postal betegnelse. Svaret på, hvorfor brevene skulle anbefales, er nok, at anbefaling er den måde, Marconiselskabet har kunnet sikre sig, at brevet blev modtaget. Almindelige telegrammer skulle man vel også kvittere for?

I den omtalte “Brevtabase” udstiller Karsten Hagsten et radiobrev fra 1937. Det er fremsendt som søndagsbrev, men er ikke anbefalet. På et tidspunkt

SOCIÉTÉ ANONYME INTERNATIONALE DE TÉLÉGRAPHIE SANS FIL
13, Rue Bréderode, BRUXELLES.

RADIOSTATION

(Dato:) **DEC 12 1920** KVITTERING } **N^o A 21016**
CASH RECEIPT }
Radiotelegram } **10** Antal Ord } **24**
Message } **N^o** Number of words }
Bestemmelses Station } **København**
Office of Destination }
MODTAGET } **Kr 6 kr 80 ør**
RECEIVED }

J. Thøgers
Officer in charge

DENNE BLANKET GIVES TIL AFSENDEREN
THIS FORM TO BE DELIVERED TO THE SENDER

1000 Bl. 6. 19

Kvittering på radiobrevet fra 1920 - 24 ord kostede den nette sum af 6 kr 80 øre.

mellem 1925 og 1937 har man altså ophævet reglen med at anbefale radiobreve.

Jeg hører gerne fra læsere, som har tilsvarende radiobreve fra denne tidlige periode, enten de så bekræfter ovenstående antagelser eller modbeviser dem.